

OECD *Multilingual Summaries* Education at a Glance 2012

Summary in Hungarian

Read the full book on: 10.1787/eag-2012-en

Oktatási körkép 2012

Összefoglalás magyarul

- Oktatási körkép: az OECD-mutatók megbízható forrásból eredő, pontos és releváns információt nyújtanak az oktatás helyzetéről világszerte. A mutatók 34 OECD-tagország, valamint néhány nem tag G20-as ország oktatási rendszerének szerkezetéről, finanszírozásáról és teljesítményéről szolgáltatnak adatokat.
- A több mint 140 grafikont, 230 táblázatot és 100 000 számadatot tartalmazó Oktatási körkép kulcsfontosságú információkat nyújt az oktatási intézmények kimeneti adatairól, a tanulás egyes országokra gyakorolt hatásáról, az oktatásba befektetett pénz- és humán erőforrásokról, az oktatáshoz való hozzáférésről, az oktatásban való részvételről és előmenetelről, az oktatási környezetről és az iskolák szerkezetéről.

A globális recesszió áttekintése – és előretétekintés

A globális oktatási és gazdasági színtér már egy ideje gyors átalakuláson megy keresztül, jelentős részben két fontos változástól sarkallva. Az első a tudásalapú gazdaság folytatódó térhódítása, amely hatékony új ösztönzőket teremtett az emberek számára készségeik oktatás révén történő fejlesztéséhez, és egyben az országok számára is állampolgáraik ebbéli törekvéseinek támogatásához. A második – az elsővel szorosan összefüggő – jelenség a felsőoktatás robbanásszerű növekedése világszerte, mely milliók számára eredményezte a lehetőségek bővülését, és drámai mértékben növelte a magasan képzettek globális bázisát.

Az Oktatási körkép 2012-es kiadása ezeket a színtereket vizsgálja egy másik fontos változás, a 2009-es és 2010-es globális recesszió fényében. Elemzésünk megállapítja, hogy nincs olyan csoport vagy ország – legyen bármely magasan képzett is –, amely teljesen immunis lenne egy egész világra kiterjedő gazdasági hanyatlás hatásaival szemben. Az elemzés ugyanakkor a magasabb képzettségi szint által jelentett gazdasági és munkaerő-piaci előnyök figyelemreméltó – még nehéz fiskális helyzetben is fennálló – rugalmasságára is rámutat.

Az oktatás gazdasági előnyei

Alapjában véve egyértelmű, hogy a magasabb képzettségi szint elősegítette a munkanélküliség elkerülését és a munkában maradáást a recesszió alatt. A recesszió 2008-as kezdete és 2010 között például a középfokú végzettséggel nem rendelkezők munkanélküliségi rátája a már egyébként is magas 8,8%-ról 12,5%-ra ugrott fel, a középfokú végzettséggel rendelkezőké pedig 4,9%-ról 7,6%-ra emelkedett átlagosan az OECD-országokban. Ezzel szemben a felsőfokú végzettséggel rendelkezők munkanélküliségi rátája sokkal alacsonyabb maradt: 3,3%-ról 4,7%-ra nőtt ugyanezen időszak alatt. Az összes OECD-országot együttesen vizsgálva a munkanélküliségi ráta 2010-ben durván egyharmaddal volt alacsonyabb a felsőfokú végzettséggel rendelkező férfiak esetében, mint a középfokú végzettséggel rendelkezőknél; a felsőfokú végzettséggel rendelkező nők esetében pedig kétötöddel volt alacsonyabb (A7 jelű mutató).

Ezen túlmenően, a magasabb és az alacsonyabb végzettségűek közötti keresetkülönbségek a globális recesszió idején nem pusztán jelentősek maradtak, hanem még inkább kiszélesedtek. 2008-ban egy felsőfokú végzettséggel rendelkező férfi az OECD-országokban átlagosan akár 58%-kal is többet kereshetett középfokú legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkező társánál. 2010-re ez a többlet 67%-ra emelkedett. A fentiekhez hasonlóan a felsőfokú végzettséggel rendelkező nők 2008-ban átlagosan 54%-kal kerestek többet középfokú végzettséggel rendelkező társaiknál. 2010-re ez a többlet 59%-ra nőtt (A8 jelű mutató).

Ezek a számadatok azt sugallják, hogy bár a recesszióknak minden bizonnyal elsöprő hatása volt – különösen az alacsonyabb képzettségűek tekintetében –, a globális oktatási és gazdasági színtér mélyrehatóbb változásainak hatása azonban még ennél is nagyobb. Az elmúlt évtizedben az OECD-országokban a felsőfokú végzettséget szerző felnőttek százalékos aránya a 2000-ben mért 22%-ról 2010-re 31%-ra nőtt (A1 jelű mutató). A jól képzett személyek bővülő kínálata – valamint a piaci helyzet 2008-ban kezdődő romlása – ellenére a magasabb képzettségűek továbbra is ki tudták aknázni a gazdasági előnyöket. Mindez azt jelzi, hogy általánosságban tovább nőtt az OECD-országok tudásalapú gazdasági igényeinek kielégítését szolgáló magasan képzettek iránti kereslet, még a globális recesszió idején is.

Mindaddig, amíg a társadalmak több magasabb szintű képzettséget igényelnek, valószínű, hogy a magasabb iskolázottság jelentette előnyök nemcsak rövid, hanem hosszú távon is fennmaradnak. Az Oktatási körkép 2012-es kiadásának becslése szerint például – 28 OECD-ország átlagát vizsgálva – az alapképzés keretében a középfokú helyett a felsőfokú végzettség megszerzésének hosszú távú személyes gazdasági haszna az ezzel összefüggő költségek levonása után egy kicsivel több mint 160 000 dollár egy férfi, és csaknem 110 000 dollár egy nő esetében (A9 jelű mutató).

Az adófizetők egészséges hozamot realizálhatnak a felsőfokú tanulmányok folytatását segítő közpénzekben is. Az OECD-országok átlagosan csaknem 100 000 dollár nettó haszonra tesznek szert a magasabb összegű adóbefizetésekből és más megtakarítási formákból minden egyes férfi után, akik felsőfokú tanulmányait támogatták – ez csaknem háromszorosa az állami beruházásnak. Nők esetében az állami beruházás nettó megtérülése mintegy kétszerese az állami beruházás összegének (A9 jelű mutató). Az oktatás természetesen nem pusztán gazdasági hasznot

jelent az állam és az egyének számára. Az Oktatási körkép 2012-es kiadása megállapítja, hogy a magasabb iskolai végzettségűek magasabb várható élettartammal rendelkeznek, nagyobb arányban mennek el szavazni, és jobban támogatják az etnikai kisebbségek egyenlő jogainak biztosítását (A11 jelű mutató).

Az a tény, hogy az oktatásba tett beruházás komoly hasznot hoz az egyének és a társadalmak számára egyaránt, segít megmagyarázni az Oktatási körkép 2012-es kiadása egyik leglényegesebb megállapítását, nevezetesen azt, hogy a recesszió sújtotta 2009-es évben számos OECD-országban tekintélyes mértékben nőtt az oktatásba tett állami és magánberuházások. 2008 és 2009 között az elérhető adatokkal rendelkező 31 OECD-országból 24-ben nőtt a kormányzatok, a vállalatok, a tanulók és családjaik által összesen az oktatás minden szintjére fordított kiadások. Ez annak ellenére következett be, hogy a GDP-ben mért nemzeti vagyon a fenti országok közül 26-ban csökkent (B2 jelű mutató). Hasonlóképpen, az alap-, közép- és felsőfokú oktatási intézmények által egy tanulóra fordított kiadás átlagosan 15 százalékponttal nőtt az OECD-országokban 2005 és 2009 között. Mindeközben a felsőfokú intézmények egy tanulóra fordított kiadásai ugyanazon időszak alatt átlagosan 9 százalékponttal nőtték (B1 jelű mutató).

Az oktatási költségek, így az egy tanulóra jutó költségek legnagyobb részét általában a tanári bérek teszik ki. 2000 és 2010 között az elérhető adatokkal rendelkező országokban a tanári bérek egy tanulóra jutó költsége átlagosan egyharmaddal nőtt az alapfokú oktatásban, és egynegyeddel az alsó-középfokú oktatásban. A tanári bérek egy tanulóra jutó költségének 2000 és 2010 között bekövetkezett növekedését leginkább az alábbi két tényező változásai befolyásolták: a tanári fizetések és a becsült osztálylétszám. 2000 és 2010 között azokban az országokban, amelyekben mindkét évre vonatkozóan állnak rendelkezésre adatok, a tanári bérek az alapfokú oktatásban átlagosan mintegy 16%-kal, az alsó-középfokú oktatásban pedig 14%-kal nőtték, míg a becsült osztálylétszám az alapfokú oktatásban átlagosan 14%-kal, az alsó-középfokú oktatásban pedig 7%-kal csökkent (B7 jelű mutató).

Az Oktatási körkép 2012-es kiadása azt is megállapítja, hogy előregedőben van a tanári kar. 1998 és 2010 között a középfokú intézményekben tanító 50 év feletti pedagógusok aránya az összehasonlítható adatokkal rendelkező országokban átlagosan 28,8%-ról 34,2%-ra nőtt (D5 jelű mutató). Azokban az országokban, melyek jelentős számú pedagógust veszítenek el nyugdíjazás miatt, miközben az iskoláskorú népesség nagysága változatlan marad vagy növekszik, a kormányoknak törekedniük kell a tanári pálya vonzerejének növelésére, bővíteniük kell a tanárképző programokat, és, amennyiben szükséges, alternatív lehetőségeket kell biztosítaniuk az életpályájuk közepén járó, karrierváltást fontolóra szakemberek képzéséhez.

Változások az oktatásban résztvevők összetételében

A költségvetési megszorítások idején különösen fontos, hogy az országok okos döntéseket hozzanak a korlátozott erőforrások allokálásáról. Az Oktatási körkép 2012-es kiadása számos olyan területre hívja fel a figyelmet, ahol az országok figyelemreméltó előrehaladást értek el, egyben rámutat azokra is, amelyek a jövőben valószínűleg folyamatos odafigyelést igényelnek. Például – ahogy az a kora gyermekkori oktatást és gondozást először vizsgáló mutatókból (C2 jelű mutató) is kitűnik –, az országok csodálatra méltó ütemben haladnak előre a legfiatalabb tanulók beiskolázásának bővítése terén, mely téma egyre nagyobb hangsúlyt kapott az országok oktatási politikájában az elmúlt években. A mindkét évre vonatkozóan adatokkal rendelkező OECD-országok átlagát tekintve a kora gyermekkori oktatási programokba beiratott 3 évesek aránya a 2005-ös 64%-ról 2010-re 69%-ra, a 4 éveseké pedig a 2005-ös 77%-ról 2010-re 81%-ra nőtt. Az OECD-országokban a 4 évesek több mint háromnegyede vesz részt kora gyermekkori oktatásban, az OECD-országok zömében pedig a legtöbb gyermek számára már jóval 5 éves kora előtt megkezdődik az oktatás. Tekintve, hogy a korai gyermekkori oktatás a későbbiekben jobb iskolai teljesítményt eredményez, ezek a fejlemények egy olyan jövő ígérését vetítik előre, amelyben a fiatalok készségeinek fejlesztése minden korábbinál fontosabb lesz.

Az OECD-országoknak a nők felsőoktatásban való részvételéből is előnye származik. Az életük folyamán egyetemi oktatásba várhatóan beiratkozó nők aránya például az OECD-országok átlagában a 2005-ös 60%-ról 2010-re már 69%-ra emelkedett, míg a férfiak aránya ugyanezen időszak alatt 48%-ról 55%-ra nőtt (C3 jelű mutató). Emellett a nők ma már az OECD-országokban átlagosan 59%-át adják az összes egyetemet végzett elsődiplomásnak (A3 jelű mutató). Bár többet kell tenni a nők arányának növelése érdekében a mérnöki, a termelési és a számítástechnikai tanulmányi területeken, valamint képviseleti arányuk növelése érdekében a magasabb szintű diplomával rendelkezők között, az eddig elért előrehaladás biztatónak tekinthető (A4 jelű mutató).

2000 óta a felsőoktatásba beiratkozott külföldi tanulók számára is megduplázódott az OECD-országokban. Az abszolút számokat tekintve a külföldi tanulók a legnagyobb számban Kínából, Indiából és Koreából érkeztek.

A külföldi tanulók mintegy 77%-a egy OECD-országban iratkozott be felsőoktatási képzésbe. A külföldi tanulók Ausztráliában, Ausztriában, Luxemburgban, Új-Zélandon, Svájcban és az Egyesült Királyságban legalább 10%-át adják a felsőfokú képzésben résztvevőknek. Emellett több mint 20%-át adják a magas szintű kutatóprogramokra beiratkozottaknak Ausztráliában, Kanadában, Dániában, Írországból, Luxemburgban, Új-Zélandon, Svédországból, Svájcban, az Egyesült Királyságból és az Egyesült Államokból (C4 jelű mutató).

Ezzel ellentétben az egyenlőbb esélyek és lehetőségek megteremtése az oktatásban minden tanuló számára, háttérükre való tekintet nélkül, a legtöbb OECD-országban még mindig kihívást jelent. Az Oktatási körkép 2012-es kiadása például megállapítja, hogy a bevándorlói háttérrel rendelkező tanulók olvasási teljesítményére különösen rossz hatással van az, ha olyan iskolába járnak, ahol nagy számban vannak jelen alacsony képzettségű családból származó tanulók (A5 jelű mutató).

A politikai döntéshozók mellett jól tennék, ha figyelmet fordítanának azon 15–29 év közöttiek számának növekedésére, akik sem a foglalkoztatásban, sem az oktatásban, sem a szakképzésben nem vesznek részt (az ún. NEET-csoport); e szám ugyanis 2010-ben több évnyi csökkenést követően 16%-ra ugrott az OECD-országokban (C5 jelű mutató). Bár e populáció nagyságát számtalan tényező befolyásolhatja, valószínűnek látszik, hogy a fenti csoport arányának növekedése számos OECD-országban a globális recesszió eredményeként a fiatalokra nehezedő sajátos megpróbáltatásokat tükrözi. Az OECD foglalkoztatási kilátások 2012-es kiadásában szereplő adatokból kiderül, hogy a fiatalok munkanélkülisége több OECD-országban is riasztó szintet ért el, ami jól jelzi, hogy az országoknak meg kell vizsgálniuk azokat a lehetséges intézkedéseket, amelyek elősegítik e kritikusan fontos korcsoport eredményes bevonását. Ilyen intézkedések lehetnek például a szakképzési és egyéb képzési programok, valamint a nem formális oktatási és képzési lehetőségek.

Egy olyan korszakban, amikor a magasabb iskolai végzettség megléte a munkaerőpiacra való zökkenőmentes átmenet egyre nélkülözhetetlenebb feltétele, sok OECD-orzágnak kell többet tennie a hátrányos helyzetű fiatalok felsőoktatáshoz való hozzáféréseinek javításáért. Az Oktatási körkép 2012-es kiadása éles ellentétekre mutat rá a fiatalok felsőoktatásban való részvételi esélyei között a szülei tanulmányi háttérétől függően. Az OECD-országok tekintetében általánosságban elmondható, hogy az alacsonyabban képzett családokból származó fiatalok kevesebb mint feleakkora valószínűséggel vesznek részt a felsőoktatásban az ilyen családoknak a népességben elfoglalt arányához viszonyítva. Eközben egy olyan fiatal, akinek legalább az egyik szülője rendelkezik felsőfokú végzettséggel, majdnem kétszer akkora valószínűséggel vesz részt a felsőoktatásban az ilyen családoknak a népességben elfoglalt arányához viszonyítva (A6 jelű mutató).

Végül pedig, mivel a globális gazdasági változások az országokat és az egyéneket egyaránt érintik, az országoknak gondos egyensúlyt kell teremteniük az oktatás megfelelő állami támogatása és a tanulók, illetve családjaik által fedezendő költségek között. Amint azt a korábban hivatkozott ráfordítási adatok is jelzik, a tanulók és családjaik számos OECD-országban egyre nagyobb arányban veszik ki részüket az oktatás költségeiből (B3 jelű mutató). Bár ez az általános gyakorlat annyiban ésszerű, hogy az egyének számos előnyét élvezhetik az oktatásnak, ugyanakkor olyan helyzetet is teremthet, amelyben az egyének számára komoly pénzügyi akadályokba ütközik a továbbtanulás – ezzel a helyzettel ma már több OECD-országban szembesülnek a továbbtanulni vágyók (B5 jelű mutató). Ezek az akadályok viszont meggátolhatják az országokat azon céljuk elérésében, hogy növeljék lakosaik iskolázottságát.

© OECD

Ez az összefoglalás nem hivatalos OECD fordítás.

Ez az összefoglalás abban az esetben másolható, ha megemlítsre kerül az OECD szerzői joga és az eredeti kiadvány címe.

A többnyelvű összefoglalások az eredetileg angol ill. francia nyelvű OECD kiadványok kivonatos fordításai.

Az OECD on-line könyvesboltban díjmentesen állnak rendelkezésre: www.oecd.org/bookshop

További információ kérhető a Közügyi és Kommunikációs Igazgatóság Jogi és Fordítási Csoportjától: rights@oecd.org,
fax: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)

2 rue André-Pascal, 75116

Paris, France

Látogasson el honlapunkra: www.oecd.org/rights

Read the complete English version on OECD iLibrary!

© OECD (2012), *Education at a Glance 2012*, OECD Publishing.

doi: 10.1787/eag-2012-en